

Svenska Örtasällskapet

Städa med örter och andra användningsområden i hushållet

Örter kan användas på många olika sätt i hemmet. Det är inte bara trevligt och luktar gott utan örter är oftast skonsammare mot huden och mot miljön än kemiska rengöringsmedel.

Nedanstående tips är inte utprovade av oss, så vi lovar inte att det fungerar fullt ut. Det är kanske ändå värt att pröva och om inte annat så har man roligt, det luktar gott och man lär sig lite om de olika växterna under tiden.

För att hålla oönskade insekter och andra kryp borta, ta hjälp av örterna. Myror försvinner om man läger kvistar av polejmynta, vinruta eller renfana på skafferihyllorna eller andra förvaringsutrymmen. De gillar inte heller ättikssprit, citron eller basilika. Mynta och renfana håller mössen borta. Ställ en basilika i fönstret, den håller flugor borta. Små buketter av grå helgonört i lådor och linneskåp håller malen borta. Bränn torra löv av hampflockel för att driva iväg getingar och flugor.

För att få bort ovälkomna besök av vivlar kan man placera ut lagerblad bland torra matvaror som mjöl och ris. Jag har skålar med lagerblad lite här och där och vårt tidigare så besvärliga problem med mjölbaggare är nästan helt borta.

För god doft i linneskåp, gör små påsar med lavendel, balsamblad, myskmadra eller blomvippa av brudbröd. Avkok av balsamblad ger god doft som sköljmedel till linne.

Tvätta med såpnejlika. Ger också nytt liv åt gammal textil. Lägg hela plantor i ett stort kokkärl, håll på regnvatten eller annat rent, mjukt vatten (inte kranvatten) så att det precis täcker. Låt koka en halvtimme, sila från, lägg ner textilen och tvätta försiktigt.

Majsmjöl har använts till stärkning av tyger.

De sega grenarna av ölandstok eller kvistar av klockljung kan användas till kvastar och viskor som man kan skura rent olika kärl med. För rengöring av luktande kokkärl, gnid in dem med några krossade frön av senap och lite vatten, skölj väl. Krossade blad av flikrabarber kan användas som skurmedel för mässing eller koppar.

Den höga halten av kisel i åkerfräken har gjort växten lämplig som skurborste vid rengöring av husgeråd. Gnid en handfull stänglar utan blad mot ytan och skölj sedan för att avlägsna eventuella kvarvarande gröna fläckar.

Kastruller som bränts vid blir lättare att rengöra om man lägger en skiva gul lök och lite vatten i över natten.

Trämöbler doftar fint om man blandar några få droppar lavendelolja i möbelpolityr, baserad på bivax. Polera med en mjuk, ren trasa. Eller stöt färska mjuka körvelfrön i mortel, ta en handfull på en trasa och använd som polish på trä. Bladsaft av citronmeliss kan blandas med vax till möbelpolish.

Skurvattnet doftar gott och doften sitter i länge om man tillsätter ca 6 droppar av någon doftolja till 2 liter varmt skurvatten. Exempelvis citron, timjan, lavendel, sandelträ, pepparmynta, eukalyptus eller tea tree.

Starkt avkok av timjan är ett bra desinficeringsmedel i hemmet. Blad av rosmarin kan användas som ett antiseptiskt medel för rengöring av badrummet. Koka en näve rosmarin i tio minuter i en halv liter vatten.

Örtoljeessens blandad med alkohol sprayas på papper och herbarieväxter till skydd mot mögel.

Av kvickrotsmjöl och vatten fick man förr ett bra klister. Linné rekommenderade ett utmärkt lim gjort på vallörtsrot.

Torkad kungsljus doppades förr i tjära och användes som fackla. De torkade bladen användes på vissa ställen som fnöske att tända med. Bladens ulliga fjun gjorde man ljusvekar av.

Brännässlor, lin, hampa, björnmossa och vide används till rep och spånad. Dessa växter har varit användbara till mycket.

I Svensk Botanik från 1803 kan man läsa: ”Goda tandborstar beredes av rötterna (av kattost, dvs *Malva neglecta*), om de i ändan utspritas eller göras trådiga.”

Blommorna av brunört har använts som skoputsningsmedel. Kanske värt att försöka!

Saften av ängssyrablad bleker rost-, bläck- och mögelfläckar på tyg och korg.

När man väl städat färdigt så kan man ta in lite örter och strö ut på golven för vällukt. Gulmåra, kalmus, mattlumner, revlumner och älgört till exempel. Om man inte vill ha örter över hela golvet så kan man lägga på vissa ställen eller under mattor vid ingången.

Flera olika källor har använts, mest Kerstin Ljungqvists bok ”Nyttans växter”.

Lisbeth Flising